

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ PROSTOR (EHP), ŠVÝCARSKO A SEVER

Evropský hospodářský prostor (EHP) byl vytvořen v roce 1994 s cílem rozšířit ustanovení EU o vnitřním trhu na Evropské sdružení volného obchodu (ESVO). Smluvními stranami EHP jsou Norsko, Island a Lichtenštejnsko. Švýcarsko je členem ESVO, ale nikoliv EHP. Partneři v EU a EHP (Norsko a Island) spojují také různé oblasti „severní politiky“ a fóra, která se zaměřují na rychle se rozvíjející severní části Evropy a na celou arktickou oblast.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

V případě EHP: článek 217 Smlouvy o fungování Evropské unie (dohody o přidružení).

V případě Švýcarska: dohoda o pojištění z roku 1989, dvoustranné dohody I z roku 1999, dvoustranné dohody II z roku 2004.

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ PROSTOR (EHP)

A. Cíle

Cílem EHP je rozšířit vnitřní trh EU o země, které jsou členy Evropského sdružení volného obchodu (ESVO). Nynější země ESVO si nepřejí vstoupit do EU. Právní předpisy EU v oblasti vnitřního trhu se stávají součástí právních předpisů zemí EHP, jakmile tyto země souhlasí s jejich začleněním do svého práva. Na jejich uplatňování a prosazování dohlížejí zvláštní orgány Evropského sdružení volného obchodu a smíšený parlamentní výbor.

B. Souvislosti

V roce 1992 vyjednalo tehdejších sedm členů ESVO dohodu, jež jim umožnila účastnit se ambiciózního projektu budování vnitřního trhu Evropského společenství, který byl zahájen v roce 1985 a završen na konci roku 1992. Dohoda o vytvoření Evropského hospodářského prostoru (EHP) byla podepsána dne 2. května 1992 a vstoupila v platnost dne 1. ledna 1994.

Počet členů ESVO/EHP se však brzy snížil: Švýcarsko se po zamítavém výsledku referenda rozhodlo dohodu neratifikovat a Finsko, Rakousko a Švédsko přistoupily v roce 1995 k Evropské unii. V EHP tedy zůstaly pouze Island, Norsko a Lichtenštejnsko. Součástí EHP se automaticky stalo deset nových členských států,

kteře vstoupily do EU dne 1. května 2004, a rovněž Bulharsko a Rumunsko po svém přistoupení v roce 2007 a Chorvatsko v roce 2013^[1].

V červnu 2009 o členství v EU požádal rovněž Island při hledání východiska z celosvětové finanční krize, která vypukla v roce 2008. Rada přijala žádost Islandu dne 17. června 2010, přičemž jednání byla zahájena v červnu 2011. Po parlamentních volbách konaných v dubnu 2013 však nová středo-pravá koalice Strany nezávislosti a Pokrokové strany tato jednání ukončila. V březnu 2015 požádala koaliční vláda v dopise zaslaném Radě Evropské unie, aby „Island nebyl považován za kandidátskou zemi na členství v EU“. Přestože vláda oficiálně žádost nestáhla, předsednictví Rady EU vzalo dopis na vědomí, přičemž v rámci Rady i Komise došlo k jistým praktickým úpravám. V souladu s tím EU dnes nepovažuje Island za kandidátskou zemi.

Až Spojené království vystoupí z EU, opustí také EHP. Pokud si bude přát zůstat na vnitřním trhu, může opětovně vstoupit do ESVO a stát se prostřednictvím této organizace členem EHP. Tento krok je nicméně považován za nepravděpodobný, jelikož by Spojené království poté muselo přijmout právní předpisy EU, odvádět Unii platby a podrobit se jurisdikci Soudního dvora Evropské unie.

C. Rozsah působnosti EHP

EHP přesahuje rámec tradičních dohod o volném obchodu, neboť zemím ESVO (s výjimkou Švýcarska) uděluje plná práva a povinnosti související s vnitřním trhem EU. Zahrnuje čtyři svobody vnitřního trhu (volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu) a související oblasti politiky (hospodářskou soutěž, dopravu, energetiku a hospodářskou a měnovou spolupráci). Dohoda zahrnuje oblasti horizontální politiky, které jsou s uvedenými čtyřmi svobodami úzce spjaty: sociální politiku (včetně ochrany zdraví a bezpečnosti při práci, pracovního práva a rovného zacházení s muži a ženami); politiku v oblasti ochrany spotřebitelů, životního prostředí, statistik a práva obchodních společností a řadu doprovodných politik, které se týkají například výzkumu a technologického vývoje a nejsou zakotveny v acquis EU ani v právně závazných aktech, avšak jsou prováděny v rámci spolupráce.

D. Omezení EHP

Dohoda o EHP neobsahuje závazná ustanovení pro všechna odvětví vnitřního trhu ani pro další oblasti politiky upravené Smlouvami EU. Závazná ustanovení se netýkají zejména:

- společné zemědělské politiky a společné rybářské politiky (dohoda nicméně obsahuje ustanovení o obchodu se zemědělskými a rybářskými produkty),
- celní unie,
- společné obchodní politiky,
- společné zahraniční a bezpečnostní politiky,
- oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí (nicméně všechny země ESVO jsou součástí schengenského prostoru), ani

---

[1]Dohoda o účasti Chorvatska v EHP je prozatímne prováděna od dubna 2014 a formálně vstoupí v platnost po dokončení ratifikace všemi členskými státy.

— hospodářské a měnové unie (HMU).

E. Instituce a mechanismy EHP

1. Začleňování právních předpisů EU do EHP

Nové předpisy EU v oblasti vnitřního trhu přezkoumává Smíšený výbor EHP složený ze zástupců Unie a výše uvedených tří států ESVO/EHP. Tento orgán se schází jednou měsíčně a rozhoduje, které právní předpisy – a obecněji které akty EU (opatření, programy atd.) – by měly být začleněny do EHP. Začleňování právních předpisů probíhá formálně tak, že dané akty jsou zařazeny na seznam protokolů a příloh k Dohodě o EHP. Tímto způsobem bylo do Dohody o EHP začleněno několik tisíc aktů EU. Nejméně dvakrát ročně se schází Rada EHP tvořená zástupci Rady EU a ministry zahraničních věcí států ESVO/EHP, aby poskytla smíšenému výboru politické pokyny.

2. Provedení ve vnitrostátním právu

Jakmile je některý právní akt EU začleněn do Dohody o EHP, musí být proveden v právu zemí ESVO/EHP (požadují-li to příslušné předpisy dané země). K tomu může dojít buď rozhodnutím vlády, nebo může být vyžadován souhlas parlamentu. Toto provedení předpisů v právu dané země je formální povahy a akty lze v této fázi upravovat pouze po technické stránce. Existují ustanovení, podle nichž by se země ESVO měly podílet na přípravě aktů EU.

3. Monitorování

Poté, co byly právní předpisy v oblasti vnitřního trhu rozšířeny na země ESVO/EHP, sleduje jejich provádění a uplatňování Kontrolní úřad ESVO a Soudní dvůr ESVO. Kontrolní úřad ESVO vypracovává hodnotící zprávu o vnitřním trhu, v níž sleduje, jak jednotlivé země EHP uplatňují příslušné právní předpisy.

4. Úloha parlamentů

Evropský parlament a parlamenty států ESVO/EHP jsou úzce zapojeny do kontrolování uplatňování Dohody o EHP. Na základě článku 95 této dohody byl zřízen Smíšený parlamentní výbor EHP, který se schází dvakrát ročně. Schůze se konají střídavě na půdě Evropského parlamentu a parlamentů zemí EHP. Předsedou smíšeného výboru je vždy na jeden rok poslanec Evropského parlamentu a následně poslanec parlamentu země EHP. Každá delegace sestává z 12 členů. Poslanci švýcarského Federálního shromáždění se schůzí účastní ve funkci pozorovatelů. Smíšený parlamentní výbor EHP přezkoumává veškeré právní předpisy EU týkající se EHP a jeho poslanci mají právo pokládat zástupcům Rady EHP a smíšeného výboru EHP otázky k ústnímu a písemnému zodpovězení a vyjádřit svůj názor ve zprávách či usneseních. Stejný postup se uplatňuje i při kontrole uplatňování právních předpisů.

ŠVÝCARSKO

Jako člen ESVO se Švýcarsko účastnilo jednání o Dohodě o EHP, kterou podepsalo dne 2. května 1992. Švýcarská vláda okamžitě nato předložila dne 22. května 1992 žádost o přistoupení k EU. Avšak poté, co se v referendu dne 6. prosince 1992 občané vyjádřili proti účasti v EHP, přestala švýcarská Federální rada o členství v EU a EHP usilovat. Švýcarsko buduje vztahy s EU na základě bilaterálních dohod, aby

zachovalo hospodářskou integraci s EU. Dvoustranné vztahy byly narušeny v důsledku protiimigrační iniciativy z února 2014, jež vedla ke zpochybnění zásad volného pohybu a jednotného trhu, které jsou základem těchto vztahů. Švýcarský parlament přijal dne 16. prosince 2016 zákon o cizích státních příslušnících, provádějící výsledek referenda pořádaného v roce 2014 způsobem, který omezil účinek referenda, což otevřelo cestu k urovnání vztahů mezi EU a Švýcarskem. Zákon dává přednost švýcarským občanům při nábore pracovních sil v odvětvích s nadprůměrnou úrovní nezaměstnanosti. EU usoudila, že tento zákon neomezí práva občanů EU na volný pohyb osob.

EU a Švýcarsko podepsaly více než 120 bilaterálních dohod, včetně dohody o volném obchodu v roce 1972, a dvě rozsáhlé sady dvoustranných odvětvových dohod, které v době podpisu přizpůsobily značnou část švýcarského práva právním předpisům EU. První sada odvětvových dohod („dvoustranné dohody I“) byla podepsána v roce 1999 a v platnost vstoupila v roce 2002. Těchto sedm dohod se vztahuje na oblast svobodného pohybu a vzájemného otevření trhů^[2]. Další sada odvětvových dohod („dvoustranné dohody II“) byla podepsána v roce 2004 a v platnost vstupovala postupně v období let 2005–2009. Tyto dohody se týkají hlavně upevňování hospodářské spolupráce a rozšíření spolupráce na oblast azylu a volného pohybu uvnitř schengenských hranic^[3].

Ačkoli tyto dohody vedly k upevnění hospodářských vztahů, vytvořily také komplikovaný a často nesourodý soubor závazků. Dvoustranné dohody musí být pravidelně aktualizovány a nemají dynamický charakter Dohody o EHP. Postrádají rovněž opatření dohledu či účinné mechanismy urovnávání sporů. V zájmu vyřešení těchto problémů byla dne 22. května 2014 zahájena jednání mezi EU a Švýcarskem o dohodě o institucionálním rámci. Cílem jednání bylo vyřešit několik obtížných otázek, od podmínek pro poskytovatele služeb z EU ve Švýcarsku až po úlohu Soudního dvora při řešení sporů. Rada EU rozhodla, že bez této rámcové dohody neumožní Švýcarsku získat další přístup k jednotnému trhu (např. v oblasti energetiky), a jednání rovněž spojila s uznáním obchodních systémů Švýcarska za způsobilé podle směrnice o trzích finančních nástrojů (MiFID II) a nařízení (MiFIR), jež jsou v platnosti ode dne 3. ledna 2018. Finanční ekvivalence byla poskytnuta pouze na dobu jednoho roku.

Od roku 2017 byla zaznamenána pozitivní dynamika a byly aktualizovány některé dvoustranné dohody, včetně dohody o vzájemném uznávání. V listopadu 2017 podepsaly EU a Švýcarsko novou dohodu s cílem propojit své systémy obchodování s emisemi a Švýcarsko zahájilo vnitřní řízení pro stanovení nového finančního příspěvku na snížení hospodářských a sociálních rozdílů v některých členských státech. Na podzim roku 2018 dospěly nakonec EU a Švýcarsko k dohodě o dohodě o institucionálním rámci, ale švýcarská vláda musí ještě rozhodnout o postupu ratifikace na vnitrostátní úrovni, neboť se obává opozice.

---

[2]Těchto sedm dohod se týká: volného pohybu osob, letecké dopravy, pozemní dopravy, obchodu se zemědělskými produkty, technických překážek obchodu, zadávání veřejných zakázek a spolupráce v oblasti výzkumu.

[3]Tyto dohody se týkají účasti Švýcarska na Schengenských a Dublinských dohodách, dohodách o zdanění úspor, zpracovaných zemědělských produktech, statistice a boji proti podvodům, účasti v programu Evropské unie MEDIA a v činnosti Evropské agentury pro životní prostředí a dále finančního příspěvku Švýcarska k zajištění hospodářské a sociální soudržnosti v nových členských státech EU.

SEVERNÍ POLITIKA

EU je aktivně zapojena do řady politických oblastí a fór, které se zaměřují na rychle se rozvíjející severní části Evropy a na celou arktickou oblast, a to především prostřednictvím následujících iniciativ:

- „Severní dimenze“, která od roku 2007 plní úlohu společné politiky pro EU, Rusko, Norsko a Island. Tato politika doplňuje dialog mezi EU a Ruskem a umožnila navázat efektivní partnerství pro spolupráci v jednotlivých odvětvích v regionu Baltského a Barentsova moře. Severní dimenze zahrnuje parlamentní orgán – parlamentní fórum Severní dimenze –, jehož zakládajícím členem je Evropský parlament;
- Rada států Baltského moře, jejíž činnost byla zahájena v roce 1992 po rozpadu SSSR za účasti EU a pobřežních států. Všechny členské státy této rady jsou zapojeny do parlamentní konference zemí Baltského moře, jíž je Evropský parlament také členem;
- spolupráce v oblasti Barentsova moře, která zahrnuje severní regiony Finska, Norska, Švédska a severozápadní regiony Ruska. Tuto spolupráci řídí Regionální rada Barentsova moře, mezistátní Barentsova evropsko-arktická rada (jejímž členem je EU) a parlamentní konference (jejímž členem je Evropský parlament);
- záležitostí arktické oblasti: politika EU pro arktickou oblast se opírá o sdělení Komise/ESVČ (2008, 2012 a 2016), závěry Rady (2009, 2014 a 2016) a usnesení Evropského parlamentu (2011 a 2014). Dne 16. března 2017 bylo přijato nové usnesení Evropského parlamentu o integrované politice EU pro Arktidu. V roce 2013 udělila Arktická rada EU právo účastnit se jejích zasedání, ale stále nerozhodla o žádosti EU z roku 2008 o získání formálního statusu pozorovatele. Evropský parlament je členem konference poslanců parlamentů z arktické oblasti;
- Evropský parlament se účastní každoročních zasedání Severské rady, na něž je pravidelně zván. Kromě toho se jednou ročně setkávají delegace Parlamentu a Západoseverské rady (tvořené poslanci Faerských ostrovů, Grónska a Islandu).

Mario Damen / Fernando Garcés de los Fayos
11/2019

